

## **Ametnikueetika nõukogu koosolek**

### **PROTOKOLL**

**Toimumiskoht: Suur-Ameerika 1, Tallinn**

**Toimumisaeg: 17.08.2023**

**Algus kell 13.00, lõpp kell 16.20**

**Juhatas: Külli Taro (eetikanõukogu esimees)**

**Protokollis: Anna Laido (eetikanõukogu sekretär)**

**Võtsid osa: Heiki Sibul, Airi Mikli, Aive Pevkur, Mariann Märtsin ja Kaur Kajak**

**Puudusid: Heddi Lutterus, Jüri Mölder ja Ulla Saar**

#### **PÄEVAKORD:**

1. Kõrvaltegevuste hea tava mustandi arutelu.
2. Rollid ja hoiakute uuringu ankeedi täiendamine.
3. Kuidas minna edasi äridiplomaatia teemaga (ametnike osalemine riigi teenuste ja teadmiste ekspordis)?
4. Kohapeal algatatud teemad.

**1. Kõrvaltegevuste hea tava mustandi arutelu.** Kõrvaltegevuste hea tava arutelu keskendus esmalt tava struktuurile ja ülesehitusele. Tõstatati ka küsimus sellest, kuidas eetikanõukogu poolt analüüsitud juhtumeid ja seisukohti käsitleda hea tava tekstis üldiste soovitude kõrval.

Jäädi seisukohale, et hea tava võiks olla dokumendina eraldiseisvalt loetav ning sisaldada ka juhtumite analüüsi. Üldpõhimõtete osa ja näidete osa võiks aga samas olla selgelt eristatav.

Dokumenti tuleks ka lisada ülevaatlik sissejuhatus, kus selgitatakse lahti hea tava mõte ja loogika.

Arutati ka hea tava sihtrühma küsimust, ehk kellele see eelkõige mõeldud on ja mis kasu sellest saadakse? Leiti, et hea tava võiks olla multifunktsionaalne ehk nii abivahend otsustamiseks kui ka teadlikkuse tõstmiseks kõrvaltegevuste osas nii personali- kui teistele juhtidele, aga ka avalikele teenistujatele üldisemalt.

Kuna mitmed asutused on kõrvaltegevuste osas juba kehtestanud oma sisereeglid, siis tõsteti esile personalijuhtidelt tagasiside küsimise olulisus ning võeti kavva personalijuhtide ümarlual tava tutvustamine. Personalijuhtidelt küsitakse muuhulgas tagasisidet tüüpjuhtumite kohta ja kõrvaltegevustest keeldumiste aluste kohta, sh praktika näiteid.

Arutati ka dokumendi nimetuse üle ja leiti, et pealkirjaks võiks jääda hea tava, kuid sissejuhatavas osas tuleks täpsemalt selgitada, milline on dokumendi skoop ning et keskendutakse kõrvaltegevuste osas enim esinevatele dilemmadele ja juhistele nendega toimetulekuks. Tavas peaksid kindlasti olema välja toodud ka kaalutluskohad enim esinevate eetiliste konfliktide jaoks, mis kõrvaltegevustega tegeledes esile tulevad.

Arutati ka kõrvaltegevuse mõistega seonduvat ning tehti ettepanek lisada tava lõppu kontrollküsimustik, sarnaselt eelnevate eetikanõukogu juhistega (nt kingituste ja soodustuste hea tavaga). Täpsustati ka mõningaid rõhuasetusi tava tekstis, sh poliitikas ja ettevõtluses osalemise mõiste sisustamises ning tehti ettepanekuid struktuuri täiendamiseks teksti selguse ja kasutajasõbralikkuse huvides.

**Eetikanõukogu andis eetikanõukogu sekretärile ülesandeks kokkulepitud muudatused kõrvaltegevuste heasse tavasse sisse viia ning seejärel saata uuendatud tekst eetikanõukogule tagasisidestamiseks.**

**Septembris tutvustatakse kõrvaltegevuste head tava ka riigiasutuste personalijuhtide ümarlaual ning küsitakse nende sisendit tavasse tüüpjuhtumite ning kõrvaltegevustest keeldumise praktika osas.**

## **2. „Rollid ja hoiakud avalikus teenistuses“ 2023.a uuringu ankeedi täiendamine.**

Eetikanõukogu sekretär tutvustas koostöös uuringupartneriga valminud ankeedi mustandit ning fookusrühmade sisendit.

Eetikanõukogu tegi ankeedi täiendamise osas mitmeid ettepanekuid ning sõnastuslikke ja keelelisi täiendusi, nt paluti muuhulgas täiendada poliitikas osalemise mõistet kõrvaltegevuste kontekstis.

Ankeedis paluti ka läbivalt täpsustada avaliku teenistuja, ametniku ja töötaja mõisteid ning kõiki küsimusi selles osas vajadusel ühtlustada. Samuti tõsteti esile, et nende küsimuste koostamisel, kus on vaja eristada eetilist ja ebaeetilist käitumist või anda hinnanguid, on mõttekas kasutada Likerti skaalat või sarnast lähenemist ehk anda vastajale võimalus ka vajadusel jääda neutraalseks või arvamuse andmisest loobuda.

Eetikanõukogu tegi ka ettepaneku lisada nn. „pöörduste“ ja äridiplomaatia temaga seonduvad täiendused ankeeti. Teisisõnu küsitakse vastajate hinnangut olukorrale, kus pärast ametikohalt lahkumist asutakse tööle era- või mittetulundussektori organisatsiooni, kelle üle varasemalt teostati järelevalvet. Samas küsitakse täienduse kohaselt nüüd hinnangut ka teistpidisele olukorrale, kus teenistusse asutakse poliitikat kujundava või järelevalvet teostava ametnikuna valdkonnas, milles enne era- või mittetulundussektoris töötati. Lisati ka hinnangu andmise võimalus olukorrale, kus tasu eest erasektori või teiste riikide organisatsioone nõustatakse oma töövaldkonnaga seotud teemadel.

Küsimustiku koostamisel ja andmete kogumisel on eraldi tähelepanu all ka andmekaitse teemad ning samas valimi esinduslikkuse tagamine ja sotsioloogiliselt valiidsete andmete kättesaamine.

**Eetikanõukogu andis eetikanõukogu sekretärile ülesandeks ankeeti täiendused sisse viia ja vajadusel eetikanõukoguga täiendavalt konsulteerida.**

**Uuringu küsitlus saadetakse valimisse sattunud avalikele teenistujatele välja septembri keskel. Küsimuste analüüsimisel ja uuringu lõppraporti koostamisel konsulteeritakse taas eetikanõukoguga.**

### **3. Kuidas minna edasi äridiplomaatia teemaga?**

Eelnevate arutelude tulemusena on eetikanõukogu leidnud, et parandamist vajab äridiplomaatia läbipaistvus ja ühetaoline arusaamine sellest, milline võiks olla äridiplomaatias tegutsemise hea tava. Sealjuures peab üldpõhimõtteks alati jääma, et riigi ametiasutused toetavad ettevõtteid oma ülesannete piires ja lähtuvalt riigi huvist.

Samuti ollakse nõus, et värbamisel ja sisseelamisel oleks avalikele teenistujatele enam vaja tutvustada ka asjakohaseid eetikajuhiseid.

Kõige olulisem avalikku teenistust puudutav järeldus eetika seisukohalt on seni olnud, et koostöö äridiplomaatias korraldavate asutuste vahel võiks toimuda ka eetika valdkonnas, nt laiendades äridiplomaatias korraldavate ametnike eetikanõudeid ka valdkonna töötajatele.

**Eetikanõukogu leidis, et antud teema osas on vaja rohkem infot asutuste praktika (sh rahvusvahelise praktika) ja vajaduste kohta. Eetikanõukogu sekretärile anti ülesandeks vastava info kogumine.**

### **4. Kohapeal algatatud küsimused.**

Aive Pevkur tõstas küsimuse sotsioloogiliste uuringute eetilise filtri vajalikkusest ja selle kindlustamiseks astutavatest sammudest avalikus sektoris. Avalikkuses ja meedias hiljuti üsna laialdast kajastamist leidnud Pere Sihtkapitali ja Tartu Ülikooli tellimusel algatatud naiste sündivuskäitumisele suunatud uuring tõi esile mitmed eetilised dilemmad ja kitsaskohad teaduseetika rakendamises.

Arutati, kas siin on vaja teha soovitusi ka rahvastikuregistri ametnikele? Leiti, et probleemi tuum ja käivitaja on siiski mujal, sh pigem teadusasutuse enda juhtimises ja lünkades uuringute korraldamise eetika juhtimise süsteemides.

**Eetikanõukogu leppis kokku, et teemaga jätkatakse vajadusel siis, kui asjaolusid on täpsustatud (sh ka eetikanõukogu rolli selles teemas).**

Lepiti kokku ka selles, et järgmine eetikanõukogu koosolek toimub 9. novembril ministeeriumide ühishoones.

Küllli Taro

*/allkirjastatud digitaalselt/*

Koosoleku juhataja

Anna Laido

*/allkirjastatud digitaalselt/*

Protokollija